

УДК 378.147:378.22

Олександр Голик, кандидат педагогічних наук, доцент
Бердянського державного педагогічного університету

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРАНТІВ

У статті розкрито особливості самостійної роботи магістрантів, яка дозволяє досягати професійної компетентності при участі викладача в її плануванні й оцінці досягнення конкретного результату. Зазначено ряд основних функцій самостійної роботи, зокрема пізнавальну, самостійну, прогностичну, коригувальну, виховну. Відображено етапи початкової організації та самоорганізації самостійної роботи, умови її реалізації у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: магістрант, самостійна робота, умови, функції.

Літ. 2.

Александр Голик, кандидат педагогических наук, доцент
Бердянского государственного педагогического университета

ОСОБЕННОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ МАГИСТРАНТОВ

В статье раскрыты особенности самостоятельной работы магистрантов, которая позволяет достигать профессиональной компетентности при участии преподавателя в ее планировании и оценке достижения конкретного результата. Указан ряд основных функций самостоятельной работы, в частности познавательную, самостоятельную, прогностическую, корректирующую, воспитательную. Отражены этапы начальной организации и самоорганизации самостоятельной работы, условия ее реализации в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: магистрант, самостоятельная работа, условия, функции.

Olexander Holik, Ph.D. (Pedagogy), Docent
Berdyansk State Pedagogical University

FEATURES OF INDEPENDENT UNDERGRADUATES

The article describes the features of the independent work of undergraduates who can achieve professional competence in teacher participation in its planning and evaluation of any specific result. The specified number of basic functions independent work, including cognitive, independent, predictive, corrective, educative. Displaying the initial stages of self-organization and self-study, conditions for its implementation in higher education.

Keywords: undergraduate, independent work, provided the function.

Постановка проблеми. Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливе шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до магістранта. Необхідно перетворити магістранта з пасивного споживача знань на активного їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Сучасна реформа вищої освіти пов'язана по своїй суті з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти. У цьому сенсі варто визнати, що самостійна робота магістрантів є не просто важливою формою освітнього процесу, вона є його основою.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми організації самостійної роботи магістрантів розглядали у своїх працях Л. Аристова, В. Буряк, П. Гальперін, Є. Голант, С. Гончаренко,

М. Данилов, О. Дубасенюк, Б. Єсипов, Л. Жарова, В. Козаков, Б. Коротяєв, Р. Назімов, П. Паламарчук, П. Підкасистий, О. Савченко.

Мета статті. Розглянути різновиди самостійної роботи магістранта, її основні функції, етапи та умови організації.

Виклад основного матеріалу. У сучасній дидактиці самостійна робота магістрантів розглядається, з одного боку, як вид навчальної праці, який здійснюється без безпосереднього втручання викладача, але під його керівництвом, а з іншого – як засіб залучення магістрантів до самостійного оволодіння методами самостійної пізнавальної діяльності й розвитку інтелектуальних потенціальних можливостей кожного, але цього можна досягти лише тоді, коли вона організується й реалізується в навчально-виховному процесі як цілісна система, що пронизує всі етапи навчання магістрантів у вищому закладі освіти.

Це припускає орієнтацію на активні методи

оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей магістрантів, перехід від потокового до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості. Посилення ролі самостійної роботи магістрантів означає принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу, що повинен будуватися для розвитку вміння вчитися, формувати в магістранта здібності до саморозвитку, творчого застосування здобутих знань, способів адаптації до професійної діяльності в сучасному світі.

Згідно з Положенням “Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, самостійна робота магістранта є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових навчальних завдань. Під самостійною роботою розуміють сукупність усієї самостійної діяльності магістрантів як у навчальній аудиторії, так і поза нею, у контакті як з викладачем, так і за його відсутності.

Самостійна робота реалізується:

1. Безпосередньо в процесі аудиторних занять: на лекціях, практичних і семінарських заняттях, у процесі виконання лабораторних робіт.

2. У контакті з викладачем поза рамками розкладу: на консультаціях з навчальних питань, під час творчих контактах, при ліквідації заборгованостей, при виконанні індивідуальних завдань тощо.

3. У бібліотеці, удома, у гуртожитку, на кафедрі під час виконання студентом навчальних і творчих завдань.

Основними структурними елементами самостійної роботи магістранта є її мета й мотиви. Відповідність мотивів меті самостійної діяльності є передумовою професійного та особистісного розвитку.

У сучасній педагогічній літературі виділяють чотири різновиди самостійної діяльності в процесі навчання, кожне з яких відрізняється специфікою планування та визначенням мети, а саме:

- визначенням мети та плануванням діяльності за допомогою педагога;

- визначенням мети за допомогою викладача; планування роботи здійснюється суб’єктом навчання самостійно;

- визначенням мети та планування, що здійснюються суб’єктом навчання самостійно в межах поставленого педагогом завдання;

- робота здійснюється суб’єктом навчання з власної ініціативи: без допомоги педагога самостійно визначається зміст, мета, складається план роботи, що здійснюється самостійно.

Чим більше самостійності надається магістранту, тим точніше треба визначити той

обсяг знань, який повинен засвоїтися з кожної теми навчального курсу. Для цього існують так звані тематичні бази знань, які включають перелік основних понять і положень, а також модель її засвоєння (репродуктивний, конструктивний чи творчий рівні). Модель засвоєння бази знань з теми повинна точно визначати, які з названих понять, теоретичних і практичних знань мають бути засвоєні на творчому, а які – на репродуктивному чи конструктивному рівнях. У кожній тематичній базі знань мають передбачатися відповідні форми контролю.

Технологія виконання самостійної роботи студентом багато в чому залежить від того, наскільки він володіє методами опрацювання наукових джерел, наскільки опанував умінням конспектувати, укладати тези, робити виписки, готувати реферати, що надалі стане основою для написання курсових, кваліфікаційних та дипломних робіт. Викладач також визначає види самостійної роботи (план, тези, виписки, конспект чи реферат), які повинен виконати студент, де і яким чином він прозвітує про виконання завдань із самостійної роботи.

Оскільки визначене викладачем завдання магістрант виконує самостійно, плануючи свій час, місце та порядок його виконання й займається цією діяльністю без контролю з боку викладача, самостійну роботу можна назвати лише частково керованою.

Таким чином, самостійна робота магістрантів – це організаційно й методично спланована пізнавальна діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача для досягнення конкретного результату.

Основними ознаками самостійної роботи магістрантів вважають:

- наявність пізнавального або практичного завдання, проблемного питання або завдання й особливого часу на їх виконання, вирішення;

- свідому самостійну активність магістрантів у процесі вирішення поставлених завдань;

- володіння навичками самостійної роботи;

- здійснення управління та самоврядування самостійною пізнавальною й практичною діяльністю магістранта.

Ключовим моментом самостійної роботи є пізнавальне або проблемне завдання. Саме його наявність обумовлює процес самостійної роботи, передбачає самостійне вирішення й підготовку до виконання навчальних і професійних завдань. Мета самостійної роботи магістрантів двоєдина – формування самостійності як риси особистості та засвоєння знань, умінь, навичок.

Основними функціями самостійної роботи магістрантів є пізнавальна, самостійна, прогностична, коригувальна та виховна.

Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін.

Самостійна функція – це формування вмінь і навичок, самостійного їх оновлення й творчого застосування.

Прогностична функція є вмінням магістранта вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання.

Коригувальна функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність.

Виховна функція – це формування самостійності як риси характеру.

Підготовка спеціалістів вищої кваліфікації має бути спрямована на формування здатності до самостійної творчої діяльності. Вона повинна мати систематичний, а не епізодичний характер, що вимагає теоретичного обґрунтування педагогічних умов організації та стимулювання самостійної роботи магістрантів вищих навчальних закладів освіти; вивчення видів самостійної роботи та методів її проведення; експериментальної перевірки системи педагогічних умов удосконалення самостійної роботи магістрантів; розробки методичних рекомендацій з її організації.

Непряме педагогічне управління самостійною роботою магістрантів – засіб опосередкованої координації процесу їхнього професійного розвитку, що впливає на особистість без жорсткої регламентуючої дії з наданням права вибору особистих стратегій поведінки, яке реалізується на базі непрямих впливів, рефлексії та співтворчої взаємодії в процесі індивідуальної та групової самостійної творчої діяльності [2].

Організація самостійної роботи проходить у два етапи:

1. Початкова організація, що передбачає безпосередню участь викладача в діяльності магістрантів та виявлення причин появи помилок.

2. Самоорганізація, що не вимагає безпосередньої участі викладача в процесі самостійного формування знань магістрантів.

Для ефективної самостійної роботи магістрантів необхідно виконати ряд умов:

1. Забезпечити правильне поєднання обсягів аудиторної та самостійної роботи.

2. Методично правильно організувати роботу магістранта в аудиторії й поза нею (застосування новітніх технологій організації самостійної пізнавальної, наукової та виробничої діяльності магістрантів, урахування специфіки вивчення навчальних дисциплін).

Крім цього, обов'язково мають бути чітко визначені: мета й завдання самостійної роботи; ставлення магістрантів до необхідності самостійної роботи; обґрунтованість змісту й засоби здійснення самостійної роботи; розподіл

магістрантів за рівнями на основі чинних відмінностей в особливостях і змісті самостійної навчально-пізнавальної діяльності, їх мотивації та умінні організувати самостійну роботу; уявлення кожним студентом того обсягу самостійних практичних робіт, які він повинен виконати за певний проміжок навчального часу (за семестр чи навчальний рік); практичні завдання для самостійної роботи; зразки практичних робіт і рекомендації до їх виконання; вимоги до оцінювання кожної роботи викладачем; можливості своєчасного отримання потрібної консультації.

3. Забезпечити магістранта необхідними методичними матеріалами для перетворення процесу самостійної роботи на творчий процес.

4. Контролювати організацію й хід самостійної роботи та заходи, що заохочують магістранта за її якісне виконання.

Перша умова ефективної самостійної роботи магістрантів полягає в необхідності оптимального структурування навчального плану не тільки в сенсі послідовності вивчення окремих курсів, але й доцільного співвідношення аудиторної й самостійної роботи. Важливу роль тут відіграє правильне визначення трудомісткості різних видів самостійних робіт, зокрема курсових проектів, розрахунково-графічних робіт та інших завдань.

Друга умова – це методично раціональна організація роботи. Важливо поступово змінювати стосунки між студентом і викладачем. Якщо на перших етапах навчання в магістратурі викладачеві властива активна творча позиція, а магістрант найчастіше просто йде за викладачем, то надалі ця послідовність повинна змінитися, щоб спонукати магістранта працювати самостійно, активно прагнути самоосвіти. Самостійна робота повинна вчити мислити, аналізувати, враховувати умови, ставити завдання, вирішувати проблеми, тобто цей процес поступово повинен перетворюватися на творчий.

Третя умова – це забезпечення магістранта відповідною навчально-методичною літературою. На сьогодні ситуація у вищій школі не дозволяє забезпечити магістранта необхідною літературою, виданою центральними видавництвами, тому, з огляду на економічні умови й можливості поліграфічних баз, варто рекомендувати перехід на електронні лекційні матеріали викладачів.

Для організації самостійної роботи магістрантів необхідно: – формувати в магістрантів потреби та інтерес до самостійної роботи; враховувати індивідуальні особливості магістрантів у процесі визначення завдань для самостійної роботи; а також їхні групові

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “РЕФЛЕКСІЯ”

особливості (рівень інтелектуального розвитку, провідний тип темпераменту, мотив навчальної діяльності тощо); розробляти індивідуальні творчі завдання для самостійної роботи магістрантів над проблемними темами курсу; забезпечувати необхідним методичним матеріалом для організації самостійної роботи магістрантів; грамотно керувати самостійною роботою магістрантів і надавати вчасну допомогу, щоб усунути недоліки [1].

Висновки. Самостійна робота магістрантів базується на нормативно-правових засадах та виконує ряд основних функцій, зокрема пізнавальну, самостійну, прогностичну,

коригувальну, виховну. Реалізується на етапах початкової організації та самоорганізації як у навчальної аудиторії, так і поза нею, у контакті як з викладачем, так і за його відсутності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідити особливості контролю та оцінки знань, умінь та навичок магістрантів.

1. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: Навчальний посібник / О.Б. Голік. – Донецьк: вид-во “Нолідж” (донецьке відділення), 2010. – 242 с.

2. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.В. Лебідь. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. – 534 с.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2014

УДК 37.014.5

Сергій Немченко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління навчальним закладом, педагогіки вищої школи
Бердянського державного педагогічного університету

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “РЕФЛЕКСІЯ”

У статті розглядаються проблеми визначення поняття “рефлексія”. Існує велика кількість підходів до визначення цього поняття, загального визначення поняття рефлексії на сьогодні не існує, що значною мірою ускладнює процес її дослідження. У статті надаються приклади визначення цього поняття в залежності від застосованого підходу. Аналіз цих визначень надав можливість автору зробити власне трактування визначення цього феномену.

Ключові слова: рефлексія, підходи до визначення рефлексія, рефлексивний аналіз, проектування, практика.

Лит. 13.

Сергей Немченко, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры управления учебным заведением, педагогики высшей школы
Бердянского государственного педагогического университета

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ “РЕФЛЕКСИЯ”

В статье рассматриваются проблемы определения понятия “рефлексия”. Существует большое количество подходов к определению этого понятия, единого понятия рефлексии на данный момент не существует, что в значительной мере усложняет процесс ее исследования. В статье приводятся примеры определения этого понятия в зависимости от применяемого подхода и на их основе предлагается авторское определение этого феномена.

Ключевые слова: рефлексия, подходы к определению понятия “рефлексия”, рефлексивный анализ, проектирование, практика.

**Sergiy Nemchenko, Ph.D. (Pedagogy) Docent of
Management the Educational Establishment, Pedagogy of Higher School Department
Berdyansk State Pedagogical University**

THE CONCEPT THE REFLECTION PHENOMENON

The article concepts reflection phenomenon, considers the problems of the definition of reflection, which are associated with a large number of approaches to the definition of this concept. Examples of such definitions is given its own definition of the phenomenon of reflection.

Keywords: reflection, approaches to the definition of reflection, reflective analysis, design, operation.

Актуальність і постановка проблеми. Сучасний період розвитку держави України відзначається високою мінливістю культурних впливів, безперервною зміною вимог до пріоритетів, настанов, цінностей. Така ситуація зумовлює